

INNSPILL VEIKART FOR KREATIV NÆRING

NOPA – Norsk forening for komponister og tekstforfattere, er en interesseorganisasjon for norske opphavere i musikkverk: Komponister, låtskrivere, tekstforfattere og produsenter. Vi har 1600 medlemmer og 500 tilknyttede, som skriver musikk på alle språk og i alle sjangere. Felles for nesten alle, er at de får sin lønn som næringsinntekt, de fleste organisert som enkeltpersonsforetak

Generelle rammevilkår for musikk som næring

Ifølge rapporten «Kultursektorens økonomi i Norge 2018» (Menon/Kulturdirektoratet) besto musikkbransjen i Norge i 2018 av 8 201 virksomheter, hvorav 6 663 var enkeltpersonsforetak. Det ekskluderer i utgangspunktet i overkant av 80% fra statens viktigste virkemiddelapparat: Innovasjon Norge. For opphavere i musikkverk gjør gjeldende lovverk det problematisk og risikabelt å organisere sin virksomhet på annen måte enn enkeltpersonsforetak (se avsnitt om merverdiavgift lenger ned). I vår del av bransjen er derfor andelen enkeltpersonsforetak enda høyere. Kulturdirektoratet, med underliggende fonds- og tilskuddsordninger, er i svært liten grad innordnet mot næring.

Opphavere i musikkverk faller derfor ofte mellom to stoler, og får ikke ta del i statens virkemiddelapparat. NOPAs oppfatning er at relativt små justeringer kunne ha endret dette, og gitt norske aktører et konkurransefortrinn. I dag er det motsatte tilfelle, som selvsagt uheldig i en lite stedbundet bransje som er høyt eksponert for utflagging.

Opphavsrettslige reguleringer fra EU

For opphavsrett og kreativ næring har EU de senere år vært en positiv kraft som styrker de enkelte aktørers forhandlingsstyrke i møte med de store teknologiselskapene – i hovedsak amerikanske og kinesiske. Et eksempel på dette er datamarkedsdirektivet (DSM) fra 2019. Direktivet styrker rettighetshavere i møte med særlig Alphabet/Google, Meta og Tik Tok, og det meldes om kraftig økning av vederlagsinntekter for digitalområdet i landene det er innført. NOPA og våre kollektive forvaltningsorganisasjoner TONO, Norwaco, Kopinor med flere, har gjentatte ganger bedt om fortløpende prosessen med å implementere dette direktivet. I skrivende stund er den andre omfattende høringsrunden gjennomført. DSM kan tidligst være implementert i norsk lov 1. juli 2025. Da har norske rettighetshavere tapt store inntekter i forhold til våre kollegaer i andre europeiske land, i beste fall gjennom tre år. Dette er, dessverre, igjen et incentiv til å flagge ut sine rettigheter.

Merverdiavgift

Dagens lov- og regelverk har unntak for merverdiavgift for deler av kulturbransjen. Det høres i utgangspunktet positivt ut, men skaper for mange større problemer enn det løser.

For opphavere i musikkverk er dette særlig vanskelig da det å overføre rettigheter personlige rettigheter til en juridisk person, for eksempel et aksjeselskap, i seg selv utløser merverdiavgift for rettighetene.

Siden kollektive forvaltningsorganisasjoner som TONO i skrivende stund *ikke* kan innkreve merverdiavgift på vegne av sine medlemmer, risikerer den enkelte derfor å måtte betale merverdiavgift *uten* å ha mulighet til å kreve avgift inn fra «kunden». Altså et rent tap. Sverige har kulturmomst på 6%, og vi har opplevd at flere av de største låtskriverne flytter sin katalog til STIM (TONOs svenske søsterselskap) utelukkende av denne årsaken. Altså en ren lekkasje av rettigheter som følge av dårligere norske rammevilkår.

Fra 1. januar 2022 var det annonsert at det skulle innføres merverdiavgift på vederlag. Dette betydde at TONO, Gramo og lignende kollektive forvaltningsorganisasjoner skulle kreve inn merverdiavgift *på vegne av* sine rettighetshavere. 21. desember 2021 ble dette lagt på is inntil videre. Skattedirektoratet kom til at det ikke fantes noen lovlig måte å gjennomføre en slik innkreving innenfor gjeldende regelverk. Sverige og Finland har merverdiavgift på vederlag, Danmark er i ferd med å innføre det. Skattedirektoratet har ikke kommentert forholdet siden desember 2021, og situasjonen oppleves derfor som uoversiktlig og uavklart.

Kunstig intelligens og opphavsrett

Dagens lovverk, i både Norge og resten av verden, er ikke rigget for møtet med kunstig intelligens (KI). Generativ KI, som genererer nytt innhold, er *ingenting* uten dataene modellen er trent på. Vi opplever gang på gang at de store teknologiselskapene tar seg til rette og «støvsuger» internett for alle åpent tilgjengelige filer av typen de ønsker. Sentrale prinsipper som har ligget til grunn siden boktrykkerkunstens barndom uthules, fordi eksisterende verk ikke så lett kan «avsløres» som for eksempel et sample. Likefullt benyttes de. Dette omtales som «det største opphavsrettslige tyveriet noensinne» av ledende internasjonale eksperter, og bryter med alle intensjoner bak opphavsrettslige reguleringer.

Regulering på KI-området må gjøres i internasjonale samarbeid. Som et digitalt modent land med solid økonomi, har Norge gode forutsetninger for å ta en ledende rolle i dette arbeidet, som også ville styrket norske aktørers konkurransedyktighet med utlandet. Dessverre opplever vi regjeringen som passive, og å innta en «vente-og-se-holdning».

Sosiale rettigheter

Koronapandemien demonstrerte til fulle hvor sårbare «arbeidsfolk» med virksomhet organisert som enkeltpersonsforetak er. Mange enkeltaktører har som følge av dette i ettertid ønsket å organisere seg som aksjeselskap i stedet, for å få sosiale rettigheter som de fleste arbeidstakere tar for gitt (foreldrepenger, arbeidsledighetstrygd og så videre). Grunnet regelverk for merverdiavgift på opphavsrett nevnt ovenfor, er komponister, tekstforfattere og låtskivere avskåret fra denne muligheten.

Bedre statistikk

For innspilt musikk rapporteres det nå om at lokalt repertoar er i fremgang i mange markeder i verden. Det er en gledelig utvikling, som i mange år gikk motsatt vei – ikke

minst i musikkstrømmetjenestene i Norge. Her opplevde vi et fall på nasjonal markedsandel fra 43% i 2007 til 17% i 2020. Etter 2020 sluttet IFPI (International Federation of the Phonographic Industry) å produsere denne statistikken for Norge, så vi er usikre på hva situasjon faktisk er per i dag. I forbindelse med Musikkutvalget som nå skriver NOU om norsk musikkliv, har vi sammen med andre aktører etterlyst bedre tallmateriale for å overvåke nasjonal andel av musikk salget.

Music Norway

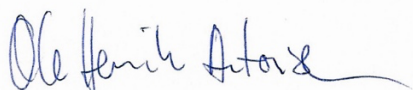
NOPA var med på opprettelsen av Music Export Norway, som i 2013 ledet til Music Norway da staten tok over. Vi er takknemlig for at organisasjonen eksisterer, og ser det som en viktig aktør for eksport av norsk musikk, bygging av nettverk ute og generell kompetanseøkning for musikkbransjen. Med tanke på hvor lite statens virkemiddelapparat for «populærmusikkfeltet» er, mener NOPA at Music Norway burde styrkes ytterligere. Vi har tidligere tatt til orde for at Music Norways mandat også kan utvides til også å stimulere til økt bruk av norsk musikk i Norge.

Forslag til tiltak

- Merverdiavgift-lovverket for kulturfeltet må gjennomgå med tanke på opprydding og forenkling
- Innføring av bred kultur moms med lav sats, som utredet i NOU 2008:7
- Kreative næring er gjerne organisert i små enheter, mange av disse faller utenfor statens virkemiddelapparat. «Gapet» mellom Innovasjon Norge og Kulturdirektoratet må tettes
- Lovverk som regulerer opphavsretten må revideres kontinuerlig i tiden som kommer, slik at det tåler møtet med nye teknologier og at vederlagsmidler tilfaller de som rettmessig har krav på den
- Norge må være i bedre dialog med EU og «raske på ballen», slik at norske aktører ikke taper i forhold til våre europeiske kollegaer
- Norge må ha et særlig blikk på hva som minker konkurransekraften til våre aktører, kontra utenlandske. Hull i regelverket som fører til utflagging av rettigheter og kompetanse må tettes umiddelbart

Dersom noe er uklart eller ønskes utdypet er det bare å ta kontakt.

Oslo, 12. april 2024

Ole Henrik Antonsen

Styreleder, NOPA

ole@nopa.no

+47 95459656